Anul I. — Nr. 10. Ianuarie 1936.

INSEMNĂRI SOCIOLOGICE

Apar odată pe lună.

Director: **TRAIAN BRĂILEANU,**
profesor de Sociologie la Universitatea din Cernăuţi.

CUPRINSUL

ARTICOLE

(Sfîrşitul cuprinsului, vezi pag. următoare

REDACŢIA: Cernăuţi, str. General Berthelot 5.
ADMINISTRAŢIA (Profesor Constantin Zoppa): Cernăuţi, str. Baltinester 15.
Abonamentul pentru 1 an . . . . . . Lei 60
Exemplarul . . . . „ 5

Tipografia Mitropolitul Silvestru, Cernăuţi.

REVISTA CARȚILOR

Nicolae Roşu, Dialectica Naţionalismului. Bucureşti 1935. (George Macrin).
Robert Vallery-Radot, *Dictature de la Maçonnerie.* Ed. 18-cea. Paris 1935. (George Macrin).
C. Rădulescu-Motru, *Psihotehnica şi munca naţională,* Bucureşti, Societatea română de cercetări psihologice, 1935. (I. V. Antohi).
Aram M. Frenkian, *Le problème homérique.* Paris, J. Vrin, 1935. — **Mircea Streinul,** *Tarot sau Călătoria Omului.* Iconar. Cernăuţi 1935.— **Fluor D. Rădulescu,** *Descătuşare.* Craiova. — **Almanahul ziarului "Romînia Creştină",** Chişinău 1936. (Tr. Brăileanu).

REVISTA REVISTELOR

Revista mea. Dir.: *Marta D. Rădulescu.* An. I, Nr. 11—12 1935. (George Macrin).
Iconar, I. 5, 1936. Redacţia: Cernăuţi, str. Eminescu 15 (prof. *Liviu Rusu*).
Cuvîntul studenţesc. Red. şi Adm.: Bucureşti, Calea Plevnei No. 11. An. X, No. 1, Bucureşti 1936.
Revista de Pedagogie. Director: *C. Narly.* Cernăuţi, str. Spiru Haret 2. An. V, 1936.
Rînduiala. Bucureşti II, Puţul cu plopi 9.
Convorbiri literare. Director: *Al. Tzigara-Samurcaş.* Bucureşti, str. Wilson 1. An. 68 1935.
Revista Asociaţiei Corpului didactic medico-pedagogic din Romînia. Redactor *Dim. D. Scorpan.* Cernăuţi, str. Aviator Gagea 4. An. V No. 7—10. 1935.
Revue Internationale de Seciologie. Dir.: *Emile Lasbax.* No. XI—XII, Nov.—Dec. 1935.
Acţiunea Romînă, Romînia Creştină, Ideea Naţională, Chemarea, Macedonia, Tinereţea.

Fiecare număr va avea cel puţin 32 pagini.
Manuscrisele nu se înapoiază.

ANUL I. Nr. 10 Ianuarie 1936.

Insemnări Sociologice

Director: TRAIAN BRĂILEANU,
profesor de Sociologie la Universitatea din Cernăuţi.

Misticismul social al masselor [1]).

Experienţa arată că la un anumit grad de intensitate în ce priveşte afecţiunea şi de generalitate în ce priveşte obiectul, sentimentele populare tind a lua o formă religioasă. Convingerile ce sentimentul a făcut să se nască sau din cari izvoreşte sentimentul însuş iau caracterul unei adevărate credinţe şi obiectul sentimentului devine obiectul unui fel de cult. Expresia atît de des întrebuinţată „am un adevărat cult pentru...", cînd vrem să dăm o idee despre puterea sentimentelor pentru un autor, o doctrină etc., ar fi o confirmare banală a acestui fapt. Dragostea de patrie dă naştere în mod natural cultului patriei. Dealtminteri, religiile ele însele s'au născut, în sînul masselor, din sentimentele de dragoste şi de frică ce le încercau faţă de toate puterile prin cari se simţeau stăpînite şi dela cari puteau aştepta fericirea sau nenorocirea lor, — puteri pe cari le-au conceput mai întîiu ca multiple (animism şi politeism), înainte de a le topi într'o singură putere infinită şi vecinică (monoteism). Sentimentul a născut credinţa pe care o conţinea aşa zicînd.

Inainte de a analiza diferitele forme ale misticismului popular, se cuvine deci de a căuta în analiza sentimentului religios însuş cauzele profunde al acestei stări de lucruri.

Sentimentul religios este înainte de toate sentimentul unei realităţi misterioase ce ne depăşeşte şi ne stăpîneşte, dar pe care noi suntem, cu necesitate, constrînşi a o concepe totdeauna mai mult sau mai puţin asemănătoare nouă înşine împrumutîndu-i ceva din voinţa, din inteligenţa sau din sensibilitatea noastră — dacă nu chiar transpunînd pur şi simplu în ea aceste trei facultăţi

---

[1]) D-l André Joussain, despre al cărui studiu „Sociologia, etnologie comparată şi istorie comparată" am vorbit în n-rul trecut (9) al „Insemn. Sociol.", a binevoit să ne trimită un capitol dintr'o lucrare ce pregăteşte pentru publicare cu titlul „Psihologia masselor". Suntem fericiţi de a putea oferi cetitorilor noştri acest interesant studiu al eminentului sociolog francez.

înălțate la infinit. Această realitate misterioasă, simțită prin puterea ei ca foarte superioară nouă, e privită în acelaş timp ca ținînd sub dependența sa viața noastră şi destinul nostru, în aşa fel că ne face să ne aşteptăm din partea ei, după cum ea ne este favorabilă sau duşmănoasă, cele mai mari binefaceri sau cele mai mari nenorociri. Izvor de teamă şi de nădejde, ea concentrează cu uşurință în ea toate aspirațiunile individului spre ceea ce-l depăşeşte cu mult: ea devine astfel în acelaş timp obiectul dragostei sale ca şi al respectului său şi, prin încrederea crescîndă ce i-o inspiră, face să se nască în el convingerea unei alianțe durabile între ea şi el.

Ori toate aceste caractere ale sentimentului religios se regăsesc mai mult sau mai puțin pîngărîte în emoțiile şi pasiunile mulțimilor: sentiment al misterului pentrucă individul, primind un adaus de forță prin acordul cu semenii săi, se simte înălțat deasupra lui însuş fără a-şi da seama *de ce;* sentiment de dependență, căci el este dominat de înrîurirea acelora cu cari acționează împreună; aspirațiuni spre ceea ce-l depăşeşte, pentru că el acționează, ca şi în instinct, fără a cunoaşte scopul suprem al faptei sale, scop ce depinde şi el de-o multiplicitate de eforturi asemănătoare celui propriu, al căror rezultat trebue să depăşească peste orice măsură ceea ce ar putea realiza el singur; alianță intimă, prin urmare, cu o putere superioară celei proprii, deoarece strădauința sa beneficiază de aceea a tuturora. Şi tocmai pentrucă emoțiile şi pasiunile mulțimilor se impregnează fireşte cu religiozitate, oamenii au simțit trebuința să se roage în comun pentru a intensifica emoțiile lor religioase întărindu-le grație contagiunii exemplului şi a siguranței de a nu fi singuri în credință, prin emoția tuturor celor ce-i înconjoară şi al căror suflet îl simt vibrînd împreună cu al lor.

In acest fel nu se poate ca mentalitatea simplistă a masselor să nu producă, sub influența unor adînci sentimente prelungite şi exaltate, credințe şi un misticism special. Alături de religiunea elaborată de o elită şi adoptată de mulțime, există o religiozitate nelămurită, născută spontan în sufletul masselor, dar în stare să se precizeze, prin acțiunea unei elite, într'o credință religioasă adeseori slab definită, şi totuş oricînd rodnică.

Obiectul misticismului popular poate fi un om mort sau viu, real sau imaginar, înființat sau nădăjduit, cum e Napoleon sau Lenin sau cum e Messia al Jidanilor. Obiectul poate fi un grup social: patria, rasa, partidul. Poate fi un fapt sau un an-

sambla de fapte, o stare de lucruri dată în prezent sau nădăjduită pentru viitor: cetatea viitoare, împărăţia lui Dumnezeu. Putem deci orîndui obiectele misticismului popular în trei rubrici: eroii, idolii sociali, miturile sociale.

Tendinţa de a zeifica şi adora oameni calificaţi superiori prin puterea şi bunătatea lor şi priviţi deaceea ca binefăcători avînd dreptul la recunoştinţa popoarelor s'a manifestat în cursul istoriei sub formele cele mai variate: cultul strămoşilor şi al eroilor în anticitate, cultul sfinţilor în evul mediu, originea divină atribuită faraonilor egipteni, divinizarea împăraţilor romani în cari se întruchipa puterea Statului şi cari formau din acest punct de vedere cheia de boltă a civilizaţiei şi în sfîrşit, în zilele noastre, proslăvirea pe care clasele neştiutoare o aduc unor oameni priviţi dintr'un motiv oarecare ca apărătorii sau avocaţii lor, Marat, Lenin, Jaurès, Briand şi atîţia alţii.

O altă formă de misticism popular este aceea prin care un popor se ia pe sine însuş ca obiect al cultului său, considerînd rasa căreia-i aparţine ca superioară tuturora şi predestinată. Acest misticism era curat teologic la Evrei, cari se considerau poporul ales cu care Dumnezeu a făcut legămînt; el este naturist la Germani, convinşi de superioritatea fiziologică şi psihologică a rasei lor, chemată de legile vecinice ale naturii şi ale istoriei să stăpînească naţiunile şi să le impună, la nevoie prin forţă, binefacerile „culturii" sale. Aici rasa ia chip de idol.

Idolul poate fi şi o formă de guvernămînt, un regim politic şi social, o stare de lucruri tinzînd să promoveze fericirea omenirii, ca în epoca revoluţiei franceze „naţiunea" sau „republica", ca în zilele noastre „democraţia", „progresul", „ştiinţa" etc. Aceste noţiuni abstracte, fie că răspund sau nu unor fapte reale, au credincioşii lor, devotaţii lor, fanaticii şi mucenicii lor.

Considerat în cauzele sale, cultul marilor oameni, al eroilor şi al sfinţilor izvorăşte dintr'un sentiment de admiraţie şi de recunoştinţă, născut mai întîiu spontan în suflete, menţinut şi întreţinut apoi cu voinţă în ele prin devoţiunea publică în virtutea creşterii fiinţei pe care i-o procură omului de rînd înălţat oarecum la nivelul obiectului cultului său prin admiraţia şi dragostea sa.

Privit prin prizma scopurilor sale, ca o funcţiune socială, cultul ţinteşte înainte de toate să perpetueze o formă de viaţă tradiţională, fie ea supunerea faţă de voinţa divină, devotamentul pentru ştiinţă sau pentru patrie, curajul de a întreprinde şi a

învinge obstacolele, etc. Graţie lui, individul se simte fără să ştie împins să pună puterile sale în slujba societăţii, să-şi jertfească la nevoie viaţa pentru binele comun, să urmeze pilda eroului şi a sfîntului: chiar viaţa acestora din urmă nu-i oferă oare dovada vizibilă şi palpabilă a devotamentului de care e capabil un om pentru aproapele său şi nu-l face să vadă şi să simtă pînă unde poate fi împinsă abnegaţia?

Servind astfel la întreţinerea celor mai înalte sentimente sociale şi favorizînd ascultarea de conducătorii şi de oamenii cei mai eminenţi, cultul marilor oameni este comun tuturor civilizaţiilor, cu toate că însuşirile lăudate la ei nu trebue să fie aceleaşi pretutindeni. După cum spiritul epocii sau al poporului este războinic sau pacinic, religios sau ştiinţific, în stare de transformare socială sau de linişte internă, statui şi altare se vor ridica mai curând marilor căpitani, sfinţilor, reformatorilor sau regilor, savanţilor sau inventatorilor; dar în toate timpurile şi în toate ţările, memoria binefăcătorilor omenirii sau a acelora luaţi drept atari dintr'o cauză oarecare, a fost cinstită şi proslăvită în tot chipul.

Se pare dimpotrivă că idolatria spirituală a luat naştere în timpurile moderne sau a primit cel puţin o desvoltare fără precedent. Desigur că cultul patriei exista în toate timpurile: dar în anticitate cînd cetatea avea zeii săi protectori, religia era naţională şi cetăţeanul apăra deopotrivă şi vetrele şi altarele sale. Dealtfel dragostea de patrie este prea strîns legată de posesiunea pămîntului şi de protecţia concetăţenilor săi, pentru a putea pune cultul patriei pe aceeaş treaptă cu celelalte forme de idolatrie spirituală cari n'au un conţinut aşa de pozitiv. De altă parte acest fel de divinizare a unor noţiuni abstracte cum sunt Progresul, Ştiinţa sau Democraţia ar putea fi privit la nevoie ca o vagă renaştere a păgînismului. Astăzi forţele sociale sunt divinizate ca altădată forţele naturii; dar această nouă religiune n'are nici altare nici rituri bine definite: ceremoniile nu lipsesc însă nicidecum, dar au un caracter mai mult social decît religios, căci aici discursurile ţin loc de rugăciuni şi cîntarea bisericească este înlocuită prin altfel de cîntări, imnuri patriotice sau cîntece revoluţionare, de exemplu.

In sfîrşit se poate ca massele să pună încrederea şi speranţa lor, la fel şi neliniştea şi frica lor într'un tip abstract sau într'o idee, transformate de imaginaţie în realităţi viitoare. Astfel iau fiinţă miturile sociale. Ca exemplu de tip abstract se poate

cita Messia al Evreilor sau Antechristul creştinilor; ca exemplu al unei idei abstracte „revoluţia socială", „dictatura proletariatului", „seara cea mare" şi alte credinţe sau superstiţii sociale de acelaş fel.

Semizei, eroi şi sfinţi, idoli moderni, mituri sociale răspund aceleiaşi nevoi: de a înfăptui o orientare a cugetelor şi sentimentelor cari favorizează convergenţa dorinţelor şi eforturilor necesară pentru acţiunea comună. Dar această orientare nu condiţionează chiar aceleaşi fapte, căci fiecăreia din cele trei categorii, amintite mai sus, eroi, idoli şi mituri sociale îi corespunde o altă atitudine a voinţei şi prin urmare rezultate de altă natură.

Eroul e o fiinţă reală. Mort sau în viaţă, totdeauna însă onorat pentru trecutul său, el este dat în realitatea sa concretă: e vorba numai de a-i fi asemănător sau de a i se supune. Idolul spiritual este o entitate. Raţională sau nu, ea există în momentul de faţă în realitatea ei abstractă: se pune numai chestiunea de a exalta şi a menţinea ceva deja realizat. Mitul social, în sfîrşit, este entitate ca şi idolul, destinată însă să se realizeze în concret ca şi eroul. Dintre aceste trei obiecte ale veneraţiei masselor, primul este înainte de toate pietate pentru trecut, al doilea credinţă în prezent, ultimul speranţă în viitor, cu condiţia ca eroul să poată deştepta, ca şi mitul, speranţe şi ca idolul să ia în anumite împrejurări caracterul mitului în virtutea puterii de desvoltare viitoare ce i se atribue.

Miturile sociale sunt reprezentări concrete în raport cu cele mai puternice tendinţe sociale: ele corespund, la fel ca idolii spirituali, trebuinţei ce-o au massele de a obiectiva, sub formă de reprezentări (imagini sau cuvinte), aspiraţiile şi dorinţele lor, dar cu această particularitate că reprezentarea aleasă cuprinde într'un fel oarecare în ea toate obiectivele particulare ale masselor dînd speranţelor ei caracterul unei realităţi apropiate, aşa că mitul ţinteşte mai direct spre acţiune decît cultul eroului sau idolatria spirituală care nu o pregăteşte decît în mod indirect prin întreţinerea sentimentelor indispensabile pentru păstrarea unei forme de viaţă. Puterea comună a acestor trei moduri de religiozitate colectivă vine din faptul că ele întruchipează tendinţele cele mai puternice ale unui popor, partid, sau ale unei clase. Dar în cazul mitului e vorba mai puţin de a întreţinea sentimentele cît de a le „mobiliza" aşa zicînd, ceeace se dobîndeşte făcîndu-se apel la grupe de imagini prinse prin intuiţie şi chiar prin asta capabile să trezească deodată, înaintea oricărei

analize cugetate, toate sentimentele cari corespund cerinţelor unei acţiuni pasionate.

Toate mişcările mari, sociale, ştiinţifice, politice sau religioase cari întîmpină rezistenţe puternice obligă prin aceasta chiar pe indivizii cari iau parte la ele să-şi reprezinte acţiunea lor sub forma unei lupte. Descartes scrie în al lui *Discurs asupra metodei* că a încerca să învingi toate greutăţile şi toate greşelile ce ne împiedică să ajungem la cunoştinţa adevărului, înseamnă a da adevărate bătălii. Vieţile sfinţilor din primele secole ale erei creştine ne arată deasemenea mari singurateci în luptă cu şiretlicurile demonului care vine să-i ispitească chiar pînă în pustiul lor. In ţările catolice călugării se vedeau şi ei ducînd luptă dreaptă împotriva principelui răului care-i biruitor în lume şi care vecinic încearcă să cîştige aceeaş victorie înăuntrul mănăstirilor. Şi Biserica priveşte misiunea sa ca o luptă de fie ce clipă între Satana şi ierarhia susţinută de Hristos — „Biserica luptătoare“ ale cărei victime provizorii sunt sufletele Purgatoriului, „Biserica pătimitoare“ şi învingătorii definitivi „Biserica triumfătoare“ care glorifică pe Domnul în Raiu. Mitul face să se simtă această stare de luptă susţinînd speranţa şi întărind dorinţa de victorie. El este principiu de acţiune şi generator de energie, deoarece strînge sub o formă foarte simplă pentru a prinde şi foarte potrivită pentru a redeştepta amintirea tuturor dorinţelor, tuturor sforţărilor, tuturor succeselor deja înregistrate, a tuturor înfrîngerilor de îndreptat sau de răzbunat şi pentru că el reuşeşte astfel să concretizeze o noţiune abstractă care prin caracterul ei indefinit şi misterios dă în taină satisfacţie dorinţei unei vieţi de apoi totdeauna prezentă in inima omului.

Sub influenţa exaltării quasi-mistice pe care mitul o tălmăceşte şi-o întreţine deopotrivă, evenimentele şi faptele vieţii de toate zilele iau un înţeles nou. Cum observă Georges Sorel, pentru primii creştini toate persecuţiile îndurate împrumutau mitului lui Antechrist un caracter dramatic şi o însemnătate excepţională: fiecare din ele devenea un incident al luptei întreprinse de Satana, anunţă începutul domniei lui Antechrist care trebuia să dea lumea pradă domniei răului înainte ce Isus Hristos avea să dee aleşilor săi izbînda definitivă. Printr'un proces de acelaş gen mitul războiului social a făcut în zilele noastre din cele mai mici conflicte între patroni şi lucrători şi din cele mai neînsemnate discuţiuni la întruniri publice, ca şi din pole-

micile din ziare şi din sentimentele de invidie resimţite în faţa spectacolului bogăţiei sau a luxului totatîtea manifestaţii ale luptei de clasă: orice opoziţie de interese sau orice atingere a amorului propriu devine un episod de războiu; orice grevă, un început de revoluţie.

Inflăcărarea războinică este astfel excitată la cel mai înalt grad prin rezistenţele şi persecuţiile reale sau imaginare: orice succes îl înalţă pe cel ce-l dobîndeşte la proporţii de erou; toţi cei ce cunosc înfrîngerea iau înfăţişarea de asupriţi sau martiri; ori, dacă martirii nu dovedesc adevărul doctrinei sau dreptatea cauzei, ei sunt cel puţin mărturie pentru gradul de putere şi curaj ce adepţii unei secte sorb din ele.

Puterea de acţiune a miturilor, idolilor şi eroilor asupra voinţelor explică importanţa lor socială. Evreii au fost susţinuţi în încercările lor şi în tribulaţiile lor prin convingerea de a fi poporul ales al lui Dumnezeu, încercat şi pedepsit de el din acest temeiu şi prin aşteptarea pămîntului făgăduit sau al lui Messia prevestit de profeţi; primii creştini la fel au găsit o întărire în speranţa prăbuşirii apropiate a lumii păgîne. In ordinea politică şi socială, visurile de libertate, egalitate şi fraternitate, cu toate desminţirile experienţei, au îngăduit armatelor revoluţiei franceze să îndure douăzeci de ani de războiu, de cele mai multe ori biruitoare; şi mitul grevei generale, al revoluţiei sociale şi cel al dictaturii proletariatului au fost deasemenea un mijloc puternic de acţiune asupra masselor pentru partidele socialiste şi comuniste. In Germania, după războiul din 1914—1918, credinţa mistică în reînălţarea naţională a dat o nouă energie poporului: aşteptarea fervenţă a unei regenerări şi entuziasmul pentru Hitler l-au făcut capabil să îndure lipsuri ce nu se puteau înlătura. In Rusia, mistica planului cincinal, convingerea că bolşevismul va realiza o ordine socială unde vor domni fără părtinire raţiunea şi dreptatea, speranţa neclintită că o nouă eră de prosperitate va fi răsplata lipsurilor şi muncii prezente au făcut pe mulţi lucrători să accepte o situaţie mizerabilă sau o adevărată sclavie.

Formarea miturilor sociale şi a idolilor sociali nu e decît în concordanţă cu legile generale ale naturii omeneşti. Ea este un caz particular al obiectivării faptului trăit în reprezentare în vederea unei conştiinţe mai lămurite şi a unei acţiuni mai sigure — aşa cum le-am descris în cartea noastră *Sentimentele şi inteligenţa.* Considerat în scopul său, misticismul social pare într'adevăr să aibă rolul de a face massele conştiente de aspi-

rațiile lor cele mai înalte și adînci pentru a le dispune să primească încercările și loviturile cu mai multă neclintire, primejdiile cu mai mult curaj, luptele cu mai multă înflăcărare precum și de a resimți izbînda cu mai multă mîndrie.

In formă de cult al rasei sau el patriei, misticismul social tinde în primul rînd la acceptarea unei stări de civilizație, fie că e vorba înainte de toate de păstrarea purității etnice sau a credințelor religioase sau a regimului politic și social, a limbii, a obiceiurilor și în sfîrșit a neștirbirii teritoriului național, condiție a existenței și desvoltării acelei civilizații. El e înainte de toate un factor de ordine. Ca mit social, el tinde mai ales la stabilirea unei noui stări de lucruri: el este deci în mod normal un factor de progres, dacă nu devine cumva, cum se întîmplă prea adeseori, un mijloc de tulburare socială și de revoluție.

(Trad. *Tr. Brăileanu*)

André Joussain,
Doctor în litere, laureat al Institutului Franței, prof. agregat de filosofie la liceul din Périgueux.

Biosociologia.

Noua doctrină a dinamicei sociale.

1. — In cele ce urmează vom face desigur să tresară de indignare pe mai toți specialiștii sociologiei „de catedră" și „ortodoxe", înviind strigoiul de mult îngropat cu țepușa în piept și cu anatema tuturor cardinalilor științei oficiale: *„organicismul sociologic"*. Cititorul se va convinge însă, că renăscînd ca pasărea Phoenix, noul „organicism" are mușchi mai puternici și suflu mai viu ca nici o dată și o cuirasă științifică pe care n'o mai pot pătrunde țepușele și săgețile de lemn ale bătrînei științe oficiale. Noi l'am chemat în ajutor, în lupta noastră, pentru a stabili mai comod și mai pe înțelesul tuturor liniile mari ale planului realizărilor sociale ale naționalismului constructiv.

2. **Vechiul „organicism sociologic".** Pentru cine nu e în curent cu istoricul sociologiei, cîteva lămuriri sumare se impun în prealabil. Un organism superior — om sau animal, de pildă — este *un stat* de o imensă complexitate, ai cărui componenți individuali — ai cărui „cetățeni" — sunt celulele vii *de aceeași origină:* celula-ou dela care au purces, fiecare cetățean celular fiind urmașul transformat și adaptat funcțiunii sale în organismul

social celular. Entitatea complexă rezultantă este un „*metazoon*". Un „*metazoon*" — un om de pildă — se află față de un roiu de celule neorganizate (o colonie de amoebe sau un roiu de spermatozoizi d. ex.), în raporturi analoage ca un stat modern, o armată modernă sau o uzină raționalizată, față de o turmă de antilope sau un grup de sălbatici de ultimă primitivitate. O colectivitate socială organizată apare deci analoagă unei noui entități biologice organizate: un „*metazoon de a doua ordine*".

Cu privire la *modul de activitate*, asemănarea dintre un stat modern — respectiv dintre o armată sau o uzină raționalizată — și un animal superior este izbitoare: după cum la animal sistemul nervos dictează activitatea specializată a diferitelor organe, tot astfel în stat executivul, în armată marele comandament, în uzină directoratul, dictează și coordonează activitatea organelor specializate. Această frapantă asemănare în *dinamica organizării funcționale* a dat naștere răposatului „organicism sociologic" clasic, care n'a fost decît încercarea de a urmări și desvolta asemănările funcționale într'un sistem de analogii pur morfologice, căutînd a desvolta o „fiziologie a statului" ca un corelat natural al fiziologiei generale. Falimentul unei astfel de concepții era fatal; căci între statul celular și colectivitățile umane moderne sunt deosebiri fundamentale cari fac iluzorie orice încercare de asimilare nu numai formală, ci chiar dinamică între cele două categorii de „metazooni". Iată câteva din cele mai importante: În organismul celular indivizii componenți sunt *solidari mecanicește*, fiind concrescenți ; celulele diferitelor organe sunt total deosebite, printr'o specializare deformantă ireversibilă și utrancieră: o celulă nervoasă, una osoasă, o globulă roșie etc. nu mai au aproape nimic comun între ele și cu oul original; în fine, fiecare individ celular funcționează *automat* la excitații simple și mereu de aceeaș natură.

Total deosebită în însăși esența ei e structura colectivității umane, deoarece: Componentele oricărui organ al colectivității nu sunt numai libere între ele, dar pot să se desprindă temporar sau definitiv de organul specializat unde funcționează; oamenii nu sunt diferențiați morfologic și fiziologic, prin specializare, și nu există nici o tendință în acest sens (din contra, în organismele sociale cele mai diferențiate și superior organizate, asemănarea în pregătire și substituirea posibilă în diferitele ramuri de activitate specială sunt tot mai accentuate, cum e de pildă între lucrătorii industriali moderni); în fine coordonarea activității or-

ganismului social nu-i mecanică şi automatizată, ci *psichic consimţită* (un individ care primeşte ordine sau incitaţie la activitate poate, *dacă nu vrea*, să nu le dea urmare şi să răspundă *altfel*, arbitrar).

Aceste deosebiri esenţiale şi evidente ne arată că sistemul pe care vroia să clădească, prin pură analogie formală, „organicismul sociologic" de odinioară era total lipsit de îndreptăţire şi de fundament.

3. **Cauzele asemănărilor formale între statul celular şi colectivităţile organizate umane.** Dar atunci de unde provin asemănările cari au dat naşte „organicismului sociologic"?

Aceasta o putem spune depe acum: ele provin din aceleaşi cauze *de condiţionare funcţională* cari fac de pildă să se asemene formal mamifere ca balena şi delfinul cu peştii, cu cari în fond nu au nimic comun în firea şi esenţa lor. Să ne explicăm: fiecărui soiu de viaţă colectivă i se pun anumite condiţiuni de *existenţă şi persistenţă*, iar „organizarea" este felul în care colectivitatea caută să îndeplinească aceste condiţiuni. Convergenţa formală corespunde unei asemănări în dinamismul acestei condiţionări: D. ex. forma balenei asemănătoare cu a peştilor corespunde condiţionării hidrodinamice a vieţii acuatice: — forma optimă pentru o rapidă deplasare în apă. Exact la fel stă lucrul şi cu privire la analogiile *formale* în organizarea şi modul de funcţionare a celor două categorii de metazoonii: la condiţionări analoage, dinamism funcţional analog

După aceste lămuriri prealabile putem trece la o sumară expunere a *„neoorganicismului sociologic"*.

4. **Elementele primordiale ale „condiţionalismului biologic".**

a) *Postulat fundamental:* o colectivitate, — indiferent care! — nu prezintă interes decît în măsura în care *durează indefinit* (fie reproducîndu-se pe sine, fie transformîndu-se). Cînd nu îndeplineşte această supremă condiţie *„de persistenţă"*, gruparea socială e un accident fără însemnătate în caleidoscopul manifestărilor efemere. Dacă e permis a întrebuinţa pe tot cuprinsul acestui domeniu termenul de „scop" (telos), putem postula: *„Scopul vieţii e viaţa însăşi, persistenţa ei indefinită în timp"*. Tot restul manifestărilor ei, sub orice formă, nu sunt decît *mijloace* în slujba acestui suprem scop.

b) *Condiţionalismul biologic în organismul social.* Pentruca o colectivitate *să dureze*, trebuie să îndeplinească două grupe de

condiţiuni, *în principiu aceleaşi, oricare ar fi natura colectivităţii.* Primo: indivizii cari o compun trebuie să se afle în astfel de condiţiuni încît să poată *trăi,* îndeplinindu-şi sănătos toate funcţiunile lor organice.

Secundo: colectivitatea trebuie să-şi asigure „*persistenţa*", adică dăinuirea nelimitată în timp. Impotriva acestei persistenţe lucrează în adevăr trei categorii de factori: efemeritatea individului şi tendinţa lui de îmbătrînire şi degenerescenţă, apoi factorii destructivi din exteriorul ei. Pentru a face faţă tuturor acestor cerinţe, pentru a îndeplini *toate* aceste condiţiuni — căci neîndeplinirea uneia singure duce mai mult sau mai puţin repede la pieirea colectivităţii —, aceasta răspunde, totdeauna cînd reuşeşte să persiste, printr'o serie de măsuri de specializare şi coordonare a activităţii componentelor individuale, în vederea binelui general. Aceste măsuri constituiesc ceeace numim *organizaţie.* Ansamblul colectiv care rezultă din această organizaţie este ceeace numim *organism social.* Aşadar organizaţia este încercarea colectivităţii de a îndeplini condiţiile de existenţă şi persistenţă.

5. **Corelatele organice ale condiţiilor de existenţă şi persistenţă. Economicul si politicul.**

In organizaţia statului celular animal, *condiţiile de existenţă* sunt satisfăcute de organele cari contribuie la asigurarea hranei întregului sistem: aparatul digestiv, circulator, glandular etc. etc., plus organele nervoase de conducere a tuturor acestora. *Condiţiile de persistenţă* sunt satisfăcute de organele speciale menite să asigure entitatea împotriva diverselor cauze de pieire prin eliminarea toxinelor, apărarea împotriva duşmanilor din afară şi dinlăuntru, reproducere şi regenerare, echilibru şi armonie în activitatea generală etc. etc.

Toate acestea sub comandamentul unor dispozitive nervoase, a căror activitate e arătată de psichologie ca reflexe, instincte, afecte şi raţiune. Prima grupă de organe lucrează în genere continuu şi automat, avînd un rol mereu actual şi prezent: acumularea şi repartiţia energiei necesare existenţei şi funcţionării de fiecare moment a diverselor componente ale organismului. A doua grupă de organe funcţionează în genere intermitent şi cu un aspect *teleologic,* pentru a asigura viitorul.

Corelatele lor în organismul de stat apar acum evidente: există în complicatul organism social modern nenumărate organe, îndeplinind funcţiuni diferite. Dintre acestea unele produc energia

şi utilităţile de tot soiul, altele le repartizează, iar altele activează ca un sistem nervos la coordonarea tuturor acestor activităţi. Ansamblul acestor organe ale colectivităţii constitue *organismul economic* sau, mai pe scurt, *„economicul“*.

O altă parte a organismului social serveşte la apărarea împotriva factorilor de desagregare interni (poliţia, justiţia etc.), altele la apărarea contra factorilor de distrugere exteriori (armata şi diplomaţia de pildă), altele pentru asigurarea reproducţiei şi persistenţei statului naţional (educaţia, sănătatea publică, eugenia etc.). Ansamblul acestor organe constitue aparatul politic sau, pe scurt, *„politicul“*.

În marele organism social, *„economicul“* are funcţiunea de a îndeplini *condiţiile de existenţă*, iar *„politicul“* pe acelea de *persistenţă*.

Precum vedem, condiţionalismul biologic pentru cele două categorii de metazooni este acelaş în esenţa lui. Nu e deci de mirare ca în aspectul formal să apară de asemenea, atît de des, convergenţele izbitoare cari au dat naştere vechiului organicism. Ceea ce este important este însă că dinamismul care corespunde acestei identităţi principiale în condiţionare, prezintă fenomene de convergenţă mult mai adînci, astfel încît, de data aceasta, ne putem servi cu mult mai multă eficacitate de datele biologiei statului celular, pentru a verifica şi dirigui statul uman, ca şi pentru a verifica şi controla datele sociologiei şi economiei politice clasice.

În cele ce urmează vom da cîteva exemple în acest sens.

6. **Criteriile binelui şi răului organic.** Poate că una din cele mai interesante consecinţe ale neoorganicismului astfel definit este aceea că noţiunile de bine şi rău, de moral şi imoral, de util şi inutil (social) se obiectivează ştiinţific şi capătă un caracter biologic, concludent şi indiscutabil. Condiţionalismul biologic ne permite să răspundem în adevăr fără ezitare la întrebări ca cele ce urmează: Care e cea mai rea organizaţie de stat? Evident aceea care ar duce la *pieirea imediată* a tuturor componentelor sale. Şi *cea mai bună?* Aceea care ar asigura statului şi naţiunii în ansamblul său o *dăinuire indefinită*, iar tuturor componentelor sale individuale un *optimum de condiţii biologice*. Acestea sunt extremele teoretice. Iar pentru stadiile intermediare, reale? O colectivitate e cu atît mai bine organizată cu cît dăinuirea ei în timp e mai asigurată, iar starea componentelor individuale e biologiceşte mai superioară.

7. **Aplicaţii: funcţionalism organic în stat şi aprecierea lui.** Noua doctrină consideră orice organizaţie colectivă în sînul organismului de stat ca un *organ* care trebuie privit prin prisma necesităţii şi utilităţii sociale a *funcţiunii* sale pentru asigurarea existenţei şi persistenţei colectivităţii. Criteriul cuprinde implicit şi condiţiile de ierarchizare a importanţei sociale.

În ansamblul său *economicul* e privit ca acea parte a organismului social care are *funcţiunea* de a asigura la optimum existenţa colectivităţii, după criteriile definite în § precedent. Urmează că un aparat economic, oricît de complicat şi capabil de a produce, oricît de superior în mijloace technice ar fi, e judecat bun sau rău după felul cum îşi îndeplineşte mai bine sau mai rău *funcţiunea* lui de ansamblu. Exact la fel stau lucrurile şi cu privire la organizaţia politică: cum funcţionează şi ce rezultate dă din punctul de vedere al condiţionalismului biologic.

Dar indiferent de natura organismului şi complexitatea lui funcţională, sunt cîteva criterii biologice de o valabilitate cu totul generală asupra cărora e necesar să insistăm încă din primul moment.

8. **Factorii cari primejduiesc existenţa oricărei colectivităţi organizate:**

a) *Parazitismul.* Definiţie: orice element strein şi orice organ care prelevează din energia unui organism social, fără a îndeplini în schimb o funcţiune care contribuie la mărirea vitalităţii şi la buna funcţionare a organismului colectiv, constituie *un parazit.*

Parazitismul primejduieşte existenţa statelor pe trei căi deosebite: prin slăbirea vitalităţii elementelor active ale organismului, cărora le răpeşte din energia cuvenită şi necesară, apoi prin degenerescenţa parazitului însuşi, care devine un element morbid, în fine, prin faptul că cea mai mare parte din aceşti paraziţi sunt creatori de otrăvuri sociale care macină vitalitatea întregului. În statul celular lucrul e prea vizibil pentru a mai fi nevoie să-l exemplificăm, dar poate în colectivitatea umană organizată e util s'o facem: trîntorii societăţii nu numai că prelevează pe nemuncite valori şi energie cari ar putea şi ar trebui să servească bunei desvoltări a statului; dar pe o parte degenerează ei înşişi prin lene şi mai ales prin vicii, iar pedealtăparte însăşi viaţa lor de desfrîu şi de trîndăvie e un factor de desagregare socială şi de slăbire a moralităţii generale, deci a

rezistenței morale și fiziologice a elementelor cari alcătuiesc organismul de stat, ei sunt deci și producători de toxine sociale.

Parazitismul trebuie deci considerat ca unul dintre factorii cei mai nocivi pentru dăinuirea unui stat.

9. **Alți factori de distrugere: deficiențele, carențele și gigantismul organelor.** Temelia organizării e specializarea funcțională a organelor. Activitatea fiecăruia e strict necesară existenței ori persistenței. Aceste organe trebuie să funcționeze atît cît e necesar pentru trebuințele întregului. *Deficiența* adică insuficiența sau anormala funcționare a unuia din organele necesare slăbește rezistența vitală a întregului organism. E deci o primejdie gravă. Mult mai primejdioasă e lipsa totală a unui astfel de organ, *carența*. Ea duce în cele mai multe cazuri la desorganizarea colectivității.

Dar anumite organe utile și necesare pentru dăinuirea întregului pot ajunge, printr'o tendință naturală, să depășească mărimea pe care o poate suporta organismul, să se desvolte în dauna altora și la urmă să ducă la distrugerea întregului. Această tendință spre *gigantism* a organelor e cunoscută în biologia generală: creșterea nemăsurată a coarnelor, dinților, carapacelor de protecție, a părții cărnoase și osoase a corpului, a dus, în cursul perioadelor geologice, la pieirea a nenumărate spețe de animale. Corelatul gigantismului organic e cunoscut și în statul uman: creșterea disproporționată a armatelor, a biurocratismului, a oricărui fel de elemente, social-utile fiecare în parte, duce la turburări grave și finalmente la pieirea organizației de stat.

10. **Discoherența.** Un factor de pierzanie extrem de frecvent și totdeauna cu pronostic grav pentru durata organismului este *discoherența*. Viața întregii colectivități organice, ori de ce categorie și natură ar fi ea, depinde de armonica și coherenta funcționare a componentelor individuale specializate. Pentru a realiza această armonizare și coherență în funcționare, există în orice organism anumite organe de conducere și coordonare (de pildă, în organismul animal, nervii și centrii respectivi). Prin aceste organe se realizează coherența activității.

Fie prin discoherența sistemului de coordonare și control, fie prin incapacitatea lui de a-și impune directivele, fie printr'o anarhică funcționare a organelor comandate, organismul se bolnăvește și piere în scurt timp.

Nu e nevoie să ne mai oprim la statul celular, ci putem trece direct la orgauismul colectiv uman de azi, dînd cîteva exemple. Cînd, într'o armată, şefii se duşmănesc şi nu se înţeleg, dînd ordine şi contraordine şi ridicînd unităţile unele contra altora avem discoherenţa de origine centrală. Cînd soldaţii sau unii şefi mărunţi nu sunt în stare sau nu vor să execute ordinele primite, avem o altă formă de discoherenţă. Evident că generalizarea discoherenţei duce la distrugerea rapidă a unei organizaţii. În organismul de stat una din formele discoherenţei e cunoscută sub numele de indisciplină şi anarhie. A doua, anarhia şi incoherenţa organelor centrale, nu are un nume special.

Discoherenţa e unul din semnele de degenerescenţă şi pieire rapidă a oricărei organizaţii.

11. **Caracteristica principiului organizator uman: spiritualitatea.** Revenind asupra § 2 reamintim că, cu cît organismul social uman e mai superior organizat, cu atît indivizii cari îl compun tind să devină mai puţin diferenţiaţi, mai asemănători morfologic şi spiritual, mai liberi în alegerea activităţii lor: întreaga activitate socială a individului social uman e determinată de dorinţe şi sentimente, iar rolul constrîngerii mecanice devine tot mai disparent. Aceasta însemnează că organizaţia şi coherenţa organismului social uman are o temelie *numai psihică*. Cu alte cuvinte: *determinantele formei şi activităţii sociale sunt pur spirituale*. Mergînd puţin mai departe, observăm că în această spiritualitate predominanţa desăvîrşită o are *afectivul:* plăcerea şi neplăcerea, dorinţa şi sentimentul. E inutil să insistăm, căci experienţa fiecăruia o dovedeşte. E destul s'o reamintim, căci aceasta constituie una din temeliile dinamicei sociale. Dar această constatare ne poate servi şi să examinăm valabilitatea unor doctrine astăzi foarte cotate şi la modă.

12. **Demonstraţia nevalabilităţii materialismului istoric.** Temelia doctrinei materialismului istoric se poate rezuma în cîteva propoziţii foarte simple. Iată-le: Condiţiile economice sunt determinante pentru structura unei alcătuiri de stat; modificările condiţiilor economice *premerg şi condiţionează* modificările organismului de stat cari sunt *o consecinţă necesară* a celor dintîiu; printre factorii economici determinanţi contează în primul rînd densitatea de populaţie, disponibilităţile de energie şi forma lor, technica de producţie şi repartiţie a bunurilor.

Ori toate aceste condiţii sunt *exterioare* individului şi pur *materiale*, pe cînd noi am văzut că structura unui stat e rezul-

tatul structurii psichice, spirituale a componentelor şi în primul rînd rezultatul *afectelor* provenind din caracterele individuale.

Am putea să ne oprim aci pentrucă atît e destul pentru a dovedi nevalabilitatea materialismului istoric; dar să venim şi cu exemple. Densitatea de populaţie în China, Java şi Belgia e de aceeaşi ordine de mărime. Disponibilităţile de energie cam aceleaşi, condiţiile climatice ale Chinei şi Belgiei relativ foarte puţin diferite: structura de stat e în cele trei cazuri cu totul deosebită. Alt exemplu, de altă natură: pe cuprinsul Statelor Unite şi al Canadei aceleaşi disponibilităţi materiale au dus, cu pieile roşii, la simpla viaţă de triburi discoherente, fără organizaţie, cu europeni, la state modern organizate. In plus, densitatea de populaţie a variat considerabil şi între cele două teritorii şi în raport cu statele europene de unde provin coloniştii. In fine al treilea şi ultimul exemplu, cu deosebire demonstrativ şi, el singur, concludent: *statul bolşevic.* Aci noua formă economică *succedă* unei transformări a spiritualităţii şi e rezultatul activităţii unei minorităţi care a lucrat după un plan bine definit: *structura atît politică cît şi economică sunt rezultatul unei spiritualităţi determinate şi coherente.*

Tocmai statul bolşevic e demonstraţia prin reducere la absurd a materialismului istoric. Habent sua fata...

13. **Şi nevalabilitatea marxismului:** In esenţă obiectivul valabil al marxismului e *dreptul la viaţa materială optimă* a individului, atingerea *maximului de huzur al tuturor, cu minimum de cheltuială de energie* din partea fiecăruia. Restul doctrinei marxiste nu constitue, în fond, decît descrierea şi justificarea dialectică a *mijloacelor* de a ajunge la această ţintă.

Dacă privim bine, marxismul formulează ca principală ţintă de atins *numai una* din părţile condiţionalismului biologic: repartiţia abundentă şi raţională a bunurilor necesare vieţii materiale a individului. Marxismul tinde, cu alte cuvinte, să rezolve problema *condiţiilor de existenţă,* ceea ce e necesar, dar nicidecum suficient. Se vede imediat dece: *marxismului îi e streină preocuparea şi tema condiţiilor de persistenţă.* Marxismul, presupus integral realizabil în cele mai ideale condiţii, *nu asigură dăinuirea unei colectivităţi umane,* din contra prin însăşi predominanţa postulatului material şi cu caracter egoist individual, *o primejdueşte.*

S'o demonstrăm. Fiecare marxist va recunoaşte că idealul marxismului e cel arătat la începutul acestui §. Technocraţii

americani au demonstrat că, în stadiul mecanismului economic de azi, dacă fiecare individ valid ar lucra cel mult 2 ore pe zi, s'ar produce suficiente bunuri materiale pentru toți locuitorii unui stat. Cu progresul mașinismului și utilizării energiei naturale, acest timp s'ar scurta la cel mult o oră două pe săptămînă. Restul timpului ar rămînea locuitorilor statului marxixt *să-l piardă cum vor.* Iar pentru doctrina marxistă acesta e idealul spre care va să tindem asimptotic.

Dacă ne uităm însă bine, marxismul adevărat tinde către o formă de organizare în care toți componenții organismului social ar deveni, din punct de vedere biologic, *paraziții mașinilor, precum azi clasele superpuse sunt paraziții proletariatului muncitoresc.* Ori parazitismul, indiferent sub ce formă, duce pentru parazit la degenerescență și dispariție în scurtă vreme. Raționamentul nu suferă contrazicere. *Pentru marxism ca doctrină problema condițiilor de persistență nu există.* Și aceasta e condamnarea lui.

Dan Rădulescu,
profesor la Universitatea din Cluj·

† Dimitrie Străchinaru

Zilele trecute s'a stins din viață, în spitalul Central din Cernăuți, un mare înfăptuitor, care era în acelaș timp un luptăror neîntrecut și un camarad desăvîrșit. În vîrsta numai de 29 ani, fiul țăranului aspru din Ilișești cade lovit de soartă. În fața acestui sfîrșit de viață, dureros pentru toți camarazii lui, încercăm să ne reculegem și să vedem cine a fost și ce a reprezentat Dimitrie Străchinaru.

Fiu de plugar — menit, prin ocupația părinților săi, răsturnării brazdei de care s'a simțit legat pînă la sfîrșit — este trimis totuși să studieze, datorită unor împrejurări favorabile· În liceu nu s'a putut întrevedea cine va fi cel dispărut azi dintre noi. A atras, însă, atenția profesorilor și a colegilor săi prin intransigența sa și prin pasiunea cu care studia Istoria Romînilor. Ca elev, încă, era hotărît și nu ceda nimic din convingerile sale. Cît privește istoria poporului său, citise aproape totul ce s'a scris în romînește. Acestea sunt cele două fapte ce-i caracterizează, într'o largă măsură, anii tinereții sale de elev, din

care, însă, nu se puteau deduce mari lucruri pentru ceeace era să devină.

Ajuns la Universitate, el se arată derutat în primul an de studiu. Se încrie în Societatea studențească „Dacia“, și încearcă să studieze Literele, pe care le părăsește însă, pentru a îmbrățișa Dreptul.

În Societate se declară dela început nemulțumit, pe motiv că acțiunea positivă de înfăptuiri este înlocuită prin discuții sterile și manifestări inutile. In acest an se menține în această poziție de nemulțumit și de critic neînduplecat. In anul al doilea ajunge vicepreședinte al ei, ca peste încă un an să ajungă conducătorul ei pe timp de cinci semestre. De acu începe activitatea lui positivă.

In toată munca depusă de el se poate urmări firul ideologic care i a condus pașii. Propriu zis, el n'a afișat nici o ideologie și n'a lucrat după programe. Cu toate acestea, activitatea lui este imprimată de o concepție despre viață destul de lămurită și mijloacele pe care le-a utilizat pentru a-și realiza crezul lui au fost cele potrivite. Din moment ce a trecut la faptă, a întrat în joc simțirea lui tumultuoasă, care nu i-a dat răgaz decît acu cîteva zile. Din acest punct de vedere, rațiunea a fost subordonată simțirii lui nobile și mari.

Țăran prin origine și prin structura lui sufletească, el rămîne acelaș și la Universitate. Nu rupe cu trecutul lui sufletesc pentru a face altceva din el, ci-și cultivă ceeace a moștenit dela părinții lui și dela brazdă. Studiul la Universitate i-a folosit la acumularea de cunoștințe necesare exercitării profesiunii pentru care se pregătea. Cultura lui și-a format-o, însă, în altă direcție și alt sens: în lupta pentru înfăptuirea crezului căruia i s'a dat în întregime fără nici o rezervă. Nici nu putea altfel! In mediul dela oraș s'a simțit strein și n'a încercat nici o clipă măcar să se adapteze. Trebuia să-și creeze un alt mediu, în care să respire în voie. Pentru moment l-a găsit în „Dacia“, care cuprinde în bună parte fii de țărani. Nu era, însă, deajuns pentru el. Structura lui sufletească simțea chemarea satelor și el nu i-a putut rezista. Mediul rustic, însă, era bîntuit de mizerie morală și materială. Ca student, el văzuse și-și dădu-se mai bine seama de întreaga tragedie pe care o trăiau satele. Și odată ajuns președinte la „Dacia“, el pleacă la sate, — respectînd și tradiția societății —, hotărît să facă apostolat Și-a dat, însă, imediat seama că nimic nu se poate face acolo fără organizare. Și el

pleca doar în mijlocul ţăranilor pentru a face operă durabilă şi nu una pur formală! Societatea „Dacia“ îi pune la dispoziţie nucleele de organizare pe care le înfiinţase şi de cari s'a folosit înainte de războiu în acţiunea ei. Le găseşte parte desfiinţate, parte la marginea prăpastiei, din cauza certurilor interne cari le rodeau. Nimeni nu mai credea într'o reînviere a lor. Ba mai mult! Mulţi nu le găseau nici un rost. Singur Dimitrie Străchinaru credea în reînvierea şi misiunea lor. Şi într'o atmosferă de neîncredere şi de suspiciune generală, el pleacă la sate, singur, fără bani şi fără camarazi. Nu-şi ia aer de „cultivator“ al maselor. El cunoştea perfect de bine psihologia ţăranului şi-şi dădea seama de greutăţile pe cari trebuea să le învingă: neîncrederea şi pasivitatea ce caracterizează elementul dela ţară. Increderea, după cum vom vedea mai tîrziu, le-o cîştigă prin serviciile mari pe cari le făcea lor. Stimulentul acţiunii l-a căutat în sufletul ţăranului. Prin vorbă şi faptă, s'a silit din răsputeri să-l convingă pentru un crez, pentru un ideal ce avea să-i aducă o viaţă spirituală şi materială mai ridicată, mai bună.

In doi ani, el nu cruţă nimic din ce are pentru a-şi vedea visul cu ochii. Şi el reuşeşte cu preţul vieţii sale, dînd astfel operii lui şi elementul de măreţie şi permanenţă. La capătul acestei perioade, Arcăşiile vechi sunt reorganizate, iar altele noui sunt înfiinţate. El depăşeşte fruntariile provinciale ale Bucovinei şi înfiinţează arcăşii în Nordul Moldovei şi al Basarabiei. Şi gîndul lui mergea mult mai departe...! El nu se limitează, însă, numai la organizarea lor. Durerile şi necazurile de moment ale ţărănimii erau prea mari ca el să fi rămas rece în faţa lor. Clădeşte în sate, cu ajutorul arcaşilor, cîteva biserici, iar la oraş devine avocatul cauzelor drepte ale lor în faţa autorităţilor. Reuşeşte să rezolve toate chestiunile, rămase neterminate, referitor la loturile de colonizare şi de împroprietărire, în special din Nordul Bucovinei. Nu este cerere dreaptă a ţăranilor pe care să n'o îmbrăţişeze. In Cernăuţi, în faţa diferitelor autorităţi, la Bucureşti, în ministere, el este tot atît de cunoscut ca şi printre arcaşii lui. Avea acces oriunde s'ar fi prezentat. El reprezinta doar interese şi cauze streine de el şi pe deasupra drepte. In afară de acestea, el refuza orice plată pentru munca lui. Făcea toate acestea desinteresat, fără plată şi fără să urmărească scopuri egoiste. Ridicarea păturii ţărăneşti la un standard superior de viaţă spirituală şi materială, iată gîndul care i-a condus paşii în toată activitatea lui.

Arcaşii îl inbeau, îl preţuiau şi se simţeau puternic ataşaţi de el. Se bucura de aşa autoritate morală în faţa lor, încît prezenţa lui într'un sat făcea să dispară orice urmă de neînţelegere, ivită între membriii unei arcăşii. El era şeful necontestat al lor. Un adevărat conducător, un mare conducător, care a făptuit minuni. Sunt proaspete în memoria tuturora congresul dela Cernăuţi din toamna anului 1934 şi manifestaţia dela Bucureşti din 8 Iunie 1935. Sunt cele mai mari mişcări de mase ţărăneşti, împreună cu cea dela 1906, organizată de „Dacia", cu ocazia expoziţiei dela Bucureşti, pe care le-a cunoscut Bucovina. Şi n'au fost făcute pentru schimbare de guvern, ci în scopul afirmării culturii şi crezului lor. S'a văzut, cu această ocazie, o ţărănime organizată şi pusă în marş, care desminţea cu înverşunare acuzeţia de.pasivă şi indolentă. Şi toate acestea, datorită exclusiv celui plecat prea de timpuriu dintre noi.

Să nu se creadă însă, că Dimitrie Străchinaru era un sectar, pe care-l preocupa numai pătura ţărănească. El nu agita ideea de clasă socială nici chiar din punctul de vedere al unei culturi romîneşti care să fie, în primul rînd, ţărănească. Ajungînd preşedinte al Centrului studenţesc, el îşi lărgeşte preocupările sale. In concepţia, ca şi'n activitatea lui, el milita pentru ideea că studentul are datoria nu numai să-şi îmbogăţească cunoştinţele, ci şi să lupte pentru triumful cauzei naţionale. El se incadrează, din capul locului, în spiritul mişcării studenţeşti. Nu se mulţumeşte, însă, cu metodele întrebuinţate pînă la dînsul. El vroeşte să antreneze studenţimea pe un cîmp de luptă ma rodnic în rezultate. După ce încearcă o destindere a vieţii studenţeşti din Cernăuţi prin înlăturarea animozităţilor dintre diferitele societăţi, caută să stabilească legătura între tineretul dela sate şi cel dela oraş, reprezentat prin studenţi. Ideia naţională, la dînsul, nu se baza pe o singură clasă socială, ci pe totalitatea lor, iar biruinţa romînismului, spunea el, nu se poate înfăptui decît prin organizarea tuturor forţelor romîneşti. Studenţii au datoria să meargă la sate să organizeze tineretul de acolo şi să-i insufle idealul nouei credinţi. Apelul, pe care l-a adresat atît de des, n'a rămas fără răspuns. Puţine arcăşii au rămas fără nici un student ca membru. In afară de aceasta, el a căutat să cîştige bunăvoinţa şi concursul intelectualilor din satele respective. Şi trebue să recunoaştem, spre bucuria noastră a tuturora, că le-a dobîndit. Arcăşiile, din organizaţii pur ţărăneşti, se schimbă în societăţi alcătuite din Romînii dela sate, indiferent de clasă

sau poziţie socială, şi devin, astfel, admirabile instrumente de luptă. Dimitrie Străchinaru a mers în urma agenţilor electorali cari au învrăjbit Romînii întreolaltă, şi a ridicat nuclee de solidaritate romînească în faţa streinismului.

Aşa a conceput el rostul arcăşiilor. Şi nici nu putea altfel! El respecta tradiţia societăţii „Dacia“ şi mai ales acea a societăţilor arcăşeşti. „Dacia“ le-a înfiinţat ca instrumente de luptă în contra stăpînirii Habsburgice, iar el le-a reînfinţat şi reorganizat tot cu acelaş caracter, dar împotriva duşmanului actual: streinul. Şi la capătul celor doi ani de muncă istovitoare, arcăşiile sunt un mecanism ce funcţionează fără greşală şi o forţă politică socială dintre cele mai redutabile. Conducătorii unei instituţii, zisă de educaţie a tineretului, au observat drumul nou pe care erau îndrumate arcăşiile, şi au ridicat protestul lor în contra acestei tendinţe, iar Dimitrie Străchinaru a fost acuzat de apostazie „culturală“ şi de idolatrie legionară. Pe atunci nu era înscris în nici un partid politic. El a lucrat, însă, şi a condus ca un legionar. De aici, poate, acuzaţia, care i-a făcut atîta cinste. S'a apropiat de mişcarea noastră, prin concepţia lui despre viaţă şi prin fapta sa. La un moment dat s'a trezit alături de camarazii lui. A văzut situaţia şi a înţeles-o! In toamna anului 1935, cîteva luni înainte de sfîrşit, se prezintă în faţa comandantului legionar al Bucovinei şi roagă să fie recunoscut ca soldat, fără nici o pretenţie, în mişcarea în care se găseşte încadrat organic, prin desfăşurarea naturală a lucrurilor.

După ce înfăptuieşte două opere mari: arcăşiile şi legătura dintre tineretul dela sate şi cel dela oraşe, el întră în legiune, în comunitatea de muncă şi jertfă pentru un ideal, şi se defineşte, astfel, mai bine ca luptător. In timpul suferinţii lui fizice este vizitat, la spital, de acelaş comandant legionar. Istovit de boală, cu glasul slab, dar cu o tresărire de bucurie în suflet şi în ochii lui ce scăpărau altădată, îi spune: „Dacă D-zeu îmi va ajuta să scap, vom merge din sat în sat pentru a le răscoli din nou“. Urma să înceapă a doua etapă din activitatea lui, de data aceasta ajutat de camarazii pe care şi-i găsise puţin înainte de moarte şi încadrat într'o mişcare generală pe întreaga ţară. Nu i-a fost dat să-şi continue munca. Dumnezeu l-a chemat la el! Ca luptător era peste măsură de intransigent. Pornit pe un drum, el îl străbătea pînă la capăt, cu orice risc şi cu orice jertfă. Nimeni nu-l putea atrage din calea lui, pentrucă el nu avea nici o slăbiciune, pe care s'o fi putut cineva exploata. Nu-l tenta

nimic din bunurile pămînteşti trecătoare. Fire ascetică, în adevăratul înţeles al cuvîntului, era menit să fie luptător. Necunoscînd ce-i traiul larg, sărăcia lui nu l-a împiedicat nici cînd dela muncă. In faţa autorităţilor, uneori neînţelegătoare, se prezenta hotărît, cu fruntea sus, pentrucă totdeauna era convins de dreptatea cauzei pe care o susţinea şi, dacă nu reuşea să le convingă prin vorbă, le bătea cu pumnul în masă. De aceea el n'a cunoscut eşecul în faţa nimănuia. Lucrurilor le spunea pe nume, indiferent de persoana căreia îi vorbea. Nu linguşea pe nimeni, el spunea totdeauna adevărul. Imi aduc aminte de două profesiuni de credinţă de ale sale, una mărturisită în faţa profesorului Nicolae Iorga, cu ocazia Congresului anual al Ligei culturale, ţinut la Cernăuţi în 1935 şi alta, cu ocazia inaugurării oficiale a cursurilor universitare, în Octomvrie 1935, în prezenţa M. S. Regelui. A trecut peste rigorile de protocol ale momentului şi a spus cu atîta căldură ce credea el, încît făcuse impresia că i-a convins pe toţi pentru părerea lui. Nimeni n'a ridicat vreun semn de protest. Regele l-a felicitat călduros. Şi el spusese doar adevărul crud, pe care ceilalţi căutau să-l ascundă. Avea în căldura şi tonalitatea vocei lui un timbru mesianic ce făcea imposibilă contrazicerea celor spuse de el.

Cu cei mici era peste măsură de bun. I-a ajutat cu tot ce-a avut. Nu cunoştea ce-i oboseala sau zgîrcenia, cînd îi cerea cineva sprijinul său. Dar mai presus de toate, era un camarad desăvîrşit. Nu vorbea pe nimeni de rău. Nu sufla la urechea camaradului din dreapta, că cel din stînga ar fi într'un fel sau altul. Era loial şi cinstit în raporturile lui cu lumea. Cu cei „mari“ — mîndru ca o stîncă colţuroasă de munte, cu camarazii lui, — un adevărat frate.

Pentru el n'a făcut nimic! Şi cîte n'ar fi putut face!? Carieră, avere, poziţie socială! Le-a refuzat pe toate, îmbrăţişînd profesiunea spinoasă de avocat şi continuîndu-şi, în libertate, munca lui pentru o Romînie mai bună. Acesta era Dimitrie Străchinaru, înfăptuitorul mare, luptătorul neîntrecut şi camaradul desăvîrşit.

S'a stins, muncind istovitor pentru o credinţă, la vîrsta numai de 29 ani. A fost un nebun, vor spune atîţia. Se poate! Intr'un secol în care fiecare îşi caută de afacerile lui cinstite sau nu — n'are importanţă —, omul care renunţă la sine pentru o cauză ce nu-l priveşte pe individ, nu poate să apară în faţa acestei lumi decît ca atare. Da, dar marile înfăptuiri prin care

se crează istoria unui neam, sunt opera acestor nebuni ce se dăruesc în întregime unui crez. Dimitrie Străchinaru a fost unul dintre aceștia, unul dintre puținii pe care-i avem și poate singurul pe care l-a avut Bucovina. El rămîne o pildă vie de urmat pentru generația care a avut cinstea și onoarea să-l aibă printre membrii ei.

„Insemnările" cari urmăresc orice efort pentru realizarea comunității romînești așa cum o visăm, nu puteau trece sub tăcere fapta mare și pilda de o înaltă semnificație morală a feciorului de plugar din Ilișești. El a trecut dincolo, la morții noștri, fără să moară însă pentru noi. In lupta pe care o continuăm zi de zi, el ne va îndrepta pașii și ne va îndemna inimile. Pentru noi nu există decît despărțire vremelnică și pe aceasta, ca muritori ce suntem, o deplîngem, cei dela „Insemnări", în acelaș ritm de cînt și muzică ca și ceilalți camarazi:

Bate vîntul peste ape,
Trece timpul greu...
Noi mereu te plîngem, frate,
Iar tu dormi mereu.

Ion Țurcan.

Legea degenerării elitelor

In expunerile noastre asupra elitei politice (vezi mai ales: „Elita ascetică" în N-rul 6 și „Circulația elitelor și Demagogia" în N-rul 8) am admis, ca lege socială, cumcă orice elită degenerează și are nevoie de împrospătare prin elemente din clasele de jos, din mulțimea guvernată. Cauzele decadenței elitei politice ar fi multiple. Pentru elitele războinice cauza uzării lor e lămurită. In lupta dela Cannae au căzut 70.000 Romani (din 76.000), între aceștia un consul, un proconsul, două treimi dintre ofițerii de stat major, 80 de bărbați de rang senatorial. După acest dezastru Romanii chemară subt arme pe toți bărbații pînă la cei ieșiți abia din vîrsta copilăriei, înarmară chiar pe criminali și înrolară în armată 800 de sclavi cumpărați de Stat. Dar chiar fără astfel de evenimente catastrofale, o elită războinică a fost și este totdeauna expusă la o uzare repede, avînd nevoie de împrospătare continuă prin elemente noui. Dar s'a observat că și în timp de pace elitele dispar după o vreme și sunt înlocuite prin altele, și nu numai în urma sporului deceselor asupra nașterilor ci și prin degenerarea elementelor ce le compun (Pareto,

Sistemele socialiste, ed. 2-a franceză, I, pag. 29). Pareto, întemeiat pe cercetări făcute de numeroşi autori în acest domeniu, arată, că împrospătarea elitelor se face în primul rînd prin elemente venite din clasele rurale; „viaţa rurală pare mai ales potrivită a produce rezervele pe cari le înghite viaţa peste măsură de activă a marilor centre civilizate".

„Circulaţia elitelor" este deci, după această teorie, un fenomen normal şi inevitabil pentru orice societate, avînd însă după timp şi loc aspecte diferite. Dar tocmai aceste aspecte, modul de desfăşurare a acestui proces social a avut şi are asupra *istoriei* Statelor o influenţă hotărîtoare. Căci nu e indiferent dacă completarea unei elite se înfăptueşte pe'ncetul, de pildă prin căsătorii sau prin merit personal (pregătire profesională), sau prin demagogie sau, în sfîrşit, prin revoluţie (prin exterminarea fizică a vechei elite şi înlocuirea ei integrală printr'o elită nouă). Momentele *critice* sunt totdeauna acele cînd din oareşcari cauze o elită slăbeşte într'un răstimp scurt sau printr'o catastrofă, cum a fost de pildă lupta dela Cannae.

Dar, poate fi vorba într'adevăr de o „*lege*" a degenerării elitelor, aşa cum a fost enunţată de Pareto şi alţii? Oare n'avem în faţa noastră numai o ipoteză pe cale de verificare? E într'adevăr necesar ca o elită să degenereze, e *o lege naturală* ca urmaşii celor ce conduc societatea să fie mai slabi, mai debili? Şi, dacă da, din ce punct de vedere: moral, fizic, intelectual? Nu este oare cu putinţă ca o elită să dureze prin măsuri raţionale menite să împiedice degenerarea, fie fizică sau morală? Pe de altă parte: oare într'adevăr clasele rurale sunt scutite de degenerare fizică şi morală? In această privinţă, chiar la noi, au fost exprimate îndoeli destul de întemeiate (d. ex. d-l N. Roşu în cartea sa „Dialectica Naţionalismului"). Se poate întîmpla ca o elită străină, cum este cea jidovească din Rusia sovietică să distrugă în scurt timp vitalitatea claselor de jos, iar ea însăş să-şi păstreze la indefinit puterea, fără a avea nevoie de împrospătare prin clasele de jos. Mai apoi: Jidanii cari n'au „o clasă rurală", de unde îşi împrospătează elita conducătoare? Poate fi vorba la ei de o degenerare a elitei?

Se aduce argumentul că în familiile de elită numărul copiilor e limitat, fie din cauze naturale fie în mod artificial. Ştim că în cetăţile greceşti cei bogaţi practicau expunerea copiilor noui născuţi, pentru a asigura celor primi născuţi un traiu larg. Dar totaşa ştim că şi cei săraci, d. ex. în imperiul roman, se fereau

să crească mulți copii din cauza mizeriei. Italia era în primejdie să rămînă pustie. Fenomene asemănătoare observăm și în zilele noastre în Statele civilizate, în cari toate clasele sociale, și cele urbane și cele rurale sunt „în degenerare“, în scădere. Țăranii limitează numărul copiilor prin practicarea avortului pentru a nu fărămița pămîntul, muncitorii la orașe pentru a scăpa de cheltueli și pentru a nu pierde salarul femeii, funcționarii totașa (mai ales decînd și femeile au devenit funcționare), iar cei bogați n'au mulți copii pentru a nu împărți averea și pentruca femeile lor să nu „îmbătrînească“ prea de vreme.

Din cele spuse vedem că problema degenerării elitelor e foarte complexă. Se poate enunța, după rezultatul cercetărilor de pînă acuma, *ipoteza* că elitele degenerează, dar această ipoteză nu poate fi considerată pe deplin verificată, deci ca lege socială de valabilitate universală. N'am putea afirma că pretutindeni, la toate popoarele și în orice timp, elitele dispar și trebuesc mereu înlocuite prin elemente cari, biologicește, nu aparțin elitei, înainte de a verifica prin toate mijloacele de investigație această ipoteză.

Pentru practică însă, adică pentru tehnica socială, e important să însemnăm că în acele societăți unde procesul circulației elitelor se desfășoară într'un ritm care depășește cu mult ritmul schimbării generațiilor, se ivește totdeauna primejdia anarhiei, a războiului civil, mai ales cînd în acest proces de înoire a elitelor intervine o comunitate străină dornică de a-și institui dominațiunea asupra celei ce încearcă a-și dobîndi o nouă elită.

Dela revoluția franceză încoace poporul nomad al Jidanilor a intrat în arena politică năzuind a cuceri *lumea*, a subjuga națiunile creștine. Mijloacele întrebuințate de ei sunt cunoscute: francmasoneria și corupția. Prin francmasonerie ei ațîță la războiu, învrăjbesc națiunile creștine întreolaltă, învrăjbesc clasele sociale, destramă solidaritatea etc., prin bani ei distrug puterea de rezistență a elitelor, le mînă spre desfrîu și lux, pînă ce în scurtă vreme ele pierd orice prestigiu în fața mulțimii și pot fi atacate de bandele revoluționare organizate și plătite de jidani.

La noi, după Unire, masoneria iudaică a pus în joc toată arta ei de corupție, toată tehnica revoluționară, pentru a distruge elita noastră, atît din punct de vedere biologic cît și moral, dar în acelaș timp și massele largi ale națiunii. „Scandalurile politice“, fraudele, se țin lanț dela Unire încoace. Prin bani și femei

Jidanii au desorganizat toate serviciile publice, au prădat cu ajutorul politicianilor tot avutul Statului, tot avutul Bisericii. Ei au atras în lojele masonice cea mai mare parte a oamenilor politici şi o mulţime de înalţi funcţionari. Femeile jidauce au pătruns în armată, în magistratură, în învăţămînt, fie ca soţii sau ca metrese şi prostituate, deslănţuind aci corupţia şi imoralitatea.

Cazul „Cagero" demonstrează halul în care a ajuns elita noastră. E într'adevăr uluitor cum un jidan excroc internaţional şi-a bătut joc de aceşti degeneraţi şi imbecili politiciani cari pentru bani şi femei i-au dat jidanului ţara în arendă.

Mai poate fi vorba la noi de un proces *normal* de circulaţie a elitelor, de posibilitatea de înlocuire lentă a unei elite degenerate prin elemente sănătoase?

Intervenţia Jidanilor a făcut că *nici nu s'a putut închega la noi o elită.* S'au constituit numai bande de politicieni corupţi cari, plătiţi de jidani şi conduşi de francmasonerie, pregătesc aşezarea stăpînirii barbarilor în ţara noastră.

Cazul „Cagero" a desvăluit o stare de lucruri pe care vom analiza-o mai de aproape — pentru verificarea ipotezelor noastre.

Traian Brăileanu

REVISTA CĂRŢILOR.

Nicolae Roşu, Dialectica Naţionalismului. Bucureşti 1935. 368 pagini, 80 lei.

Cartea d-lui Roşu e împărţită în trei părţi. In partea *întîia* se trec în revistă curentele de idei ce se frămîntă azi mai ales pe continentul european, — pentru a conchide în special alături de şcoala naţionalistă franceză, pentru triumful naţionalismului asupra democraţiei (Maurras).

In partea *a doua* ocupîndu-se de secolul al XIX în Ţările Romîneşti, face o paralelă începînd cu 1821 (Revoluţia lui Tudor Vladimirescu) pînă în zilele noastre între mişcarea naţionalistă şi cea democrato-liberalistă. Prima reprezentată prin I. E. Rădulescu, Bălcescu, Kogălniceanu, prin Eminescu spre zilele noastre, a doua reprezentată prin I. C. Brăteanu şi C. A. Rosetti cu partidul liberal, care a însemnat infuzia de valori străine romînismului şi îndepărtarea dela linia adevărată a istoriei noastre. Se arată destul de amănunţit şi documentat rolul francmasoneriei, în revoluţia dela 1848 în Muntenia, ca şi la punerea temeliei partidului liberal. Mihai Eminescu apare tocmai în mo-

mentul cînd conflictul între democraţie şi naţionalism era la paroxism, adică între 1870—1890. El pune baze solide dialecticei naţionalismului romînesc. Se critică şi aprecierile ideologice ale d-lor St. Zeletin, E. Lovinescu, G. Ibrăileanu, M. Dragomirescu şi C. Rădulescu-Motru.

In partea *a treia* se trag concluzii de ordine generală, cari converg cu cele ale naţionalismului tinerei generaţii, lucru care în deosebite rînduri l-am evidenţiat în această Revistă (vezi în deosebi cap. Condiţiile sociol. ale revol. de dreapta, pag. 374).

Cartea d-lui Roşu va provoca discuţii mai largi pentru cercurile vizate şi atunci e posibil să revenim asupra ei.

George Macrin

Robert Vallery-Radot, *Dictature de la Maçonnerie.* Ed. 18-cea. Paris 1935. In ultimul timp au apărut în Franţa o serie întreagă de scrieri desvăluitoare asupra Francmasoneriei. Studiul d-lui Vallery-Radot e şi el edificator. Ultimele evenimente interne, în special afacerea Stavisky, au sguduit adînc opinia publică franceză. Marii vinovaţi în această afacere s'au strecurat printre degete sprijiniţi de Francmasonerie. Acest fapt a pus pe un plan cît se poate de impulsiv problema în faţa publicului francez.

Francmasoneria îşi zice „instituţie esenţial filantropică, filosofică şi progresivă, avînd ca obiect cercetarea adevărului, studiul moralei şi practica solidarităţii; ea lucrează la ameliorarea materială şi morală, la perfecţionarea intelectuală şi socială a umanităţii". Cum face francmasoneria acest lucru? Autorul face istoricul acţiunii francmasoneriei în Franţa şi Italia în special pentru a ajunge la concluzia că Francmasoneria a patronat aproape toate crimele politice din secolul trecut. Pentru a-şi întrona dominaţia ea a căutat să dărîme în primul rînd autoritatea bisericii catolice, să francmasonizeze puterea armată şi instrucţia. Rezultatul acestei lupte e destrămarea fără pereche a societăţii franceze. Momentul actual e caracterizat prin energica reacţiune a Franţei. Găsim astfel în Franţa actuală „Naţiunea abstractă a Lojelor, cu circumscripţiile sale, administraţia sa, politica sa electorală, un fel de mecanism care se mişcă prin resorturi în loc de muşchi; şi sub ea, o Franţă nemuritoare ce-şi regăseşte cu bucurie întreaga sa moştenire milenară, suportînd cu răbdare pe tiranii săi de zapcie, ca un leu faţă de paraziţii lui..." (pag. 290).

Autorul conchide pentru sfîrşitul francmasoneriei în Franţa. De cît interes sunt aceste studii se vede şi din faptul că de pildă cartea d-lui Vallery-Radot a ajuns la a optsprezecea ediţie în mai puţin de un un.

George Macrin

C. Rădulescu-Motru, *Psihotehnica şi munca naţională,* Bucureşti, Societatea romînă de cercetări psihologice, 1935. 18 pag. Lei 20.

In timpurile vechi diferenţierile de muncă depindeau de condiţiunile geografice în cari trăia individul. Dar odată cu progresul tehnic, acestea au fost învinse, iar diferenţierile de muncă la cari au ajuns popoarele, sunt dependente acum de diferenţierile lor sufleteşti. Datorită acestui fapt „munca este considerată ca expresiunea cea mai fidelă a fiinţei omeneşti" (pag. 4).

De aceea s'a ajuns la convingerea că organizarea muncii fiecărui popor trebue să fie făcută după un plan ştiinţific, ţinîndu-se seama de dispoziţiile sufleteşti ale acelora cari muncesc. Deci în alegerea unui meşteşug trebue să fim prevăzători. O asemenea prevedere intenţionează să o dea psihotehnica. „Psihotehnica este ştiinţa care se ocupă cu aplicaţiunile adevarurilor psihologice pe terenul de activitate omenească în care tehnica muncii are un rol hotărîtor". (Pag. 5). Ea este o ştiinţă nouă, născută după războiul mondial şi care a dat rezultate minunate în ţările unde a fost aplicată. La noi s'a făcut aplicarea examenului psihologic la Şcoala pregătitoare de ofiţeri din Bucureşti şi la alte cîteva instituţii din învăţămîntul public.

Acum de curînd Ministerul Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale, prin ante-proectul său de lege prezentat Parlamentului în sesiunea din 1935/36, *pentru pregătirea profesională, exercitarea meseriilor şi a comerţului,* acordă psihotehnicei locul ce-l merită în organizarea muncii naţionale. „Principalul scop al psihotehnicei este de a mijloci muncii unui popor condiţiile cele mai prielnice de realizare. Orientarea profesională a absolvenţilor de şcoală; selecţionarea ucenicilor şi a muncitorilor în genere; raţionalizarea industriei, comerţului, agriculturei şi a serviciilor publice; combaterea şomajului, a nomadismului profesional şi reeducarea celor dovediţi improprii muncii folositoare, toate aceste probleme de cari se ocupă psihotehnica sunt, în ultima analiză, componentele marei probleme care consistă în dirijarea muncii naţionale" (Pag. 13). Afară de aceasta psihotehnica „va ridica prestigiul ucenicului şi va spori simţul

de răspundere la patron". Dar cu toată munca depusă de un psihotehnician spre a determina dispoziţiile sufleteşti ale individului, ele nu vor putea fi puse în valoare „dacă mediul social în care trăeşte individul este refractar cu totul spiritului de muncă ordonată şi cinstită. Mediul nostru social nu este printre mediurile prielnice aplicaţiunilor psihotehnice" (pag. 17). Trebuesc mulţi ani de educaţie pentru a deprinde lumea noastră cu ideea unei orientări profesionale sincere, a unei orientări conforme cu vocaţia individului.

Greutăţile pe cari trebue să le învingă psihotehnica la noi sunt:

1. Romînul simte o neplăcere cînd i se cere să se lase examinat din punct de vedere sufletesc.

2. Spiritul de clasă, care cere în notarea valorilor, privilegii pentru fii de nobili şi bogaţi. Şi de aceea la noi „cei dotaţi de natură au fost înlăturaţi pentru a se face loc candidaţilor lustruiţi în spiritul clasei aşa zise de sus".

Dar avînd în vedere că „poporul nostru are nevoe de o adîncă înoire sufletească", credem că toţi aceia cari simt romîneşte, vor da tot concursul acestei ştiinţe aplicate, care la rîndul ei va fi auxiliarul cel mai de preţ al educaţiei. Căci între obiectul cercetărilor sale şi opera educaţiei este o legătură strînsă. „De o parte şi de alta acelaş ideal: estimaţia justă a factorului omenesc pe cîmpul muncii şi al culturei".

I. V. Antohi

Aram M. Frenkian, *Le problème homérique.* Considérations sur l'origine des épopées homériques. Paris, J. Vrin, 1935, 48 pg. Lucrarea de faţă întregeşte un studiu publicat de autor în 1935 sub titlul „Le monde homérique" şi despre care am vorbit în „Insemn". Analizînd materialul existent asupra originilor epopeelor homeriee, d-l Frenkian ajunge la rezultatul: „Epopeele homerice, pe lîngă o unitate de plan şi de execuţie remarcabilă şi netăgăduită, prezintă o structurare pe cînturi izolate şi tratate pentru ele însele, şi acest fapt este tot aşa de evident ca şi cel dintîiu. Deci adepţii lui Lachmann pornesc dela o observaţie justă în fapt, fără ca separaţiunea lor a cînturilor să fie totdeauna ireproşabilă. Concluziile lor sunt mai puţin juste. Noi am arătat în amănunte cum această constituţie intimă a epopeelor, pe cînturi izolate şi închise, este explicabilă în ipoteza unui poet unic, prin felul special cum compunea acest poet, prin scopul ce avea în vedere şi prin natura genului literar ce cultiva".

Mircea Streinul, *Tarot sau Călătoria Omului.* Cu 5 gravuri în linoleum de Rudolf Rybiczka. Cernăuţi, Iconar, Liviu Rusu, 1935, 105 pg. 20 lei. Despre acest poem autorul însuş spune (Iconar I, 5, pg. 7): „Poemul e lucrat în forma ternară, însă pe două idei (vezi tehnica sonatei). Cele două idei sunt mereu suprapuse: arcanele majore (viaţa cosmică) şi cele minore (viaţa omului) — adică 1) conceperea peste fire a sufletului (v. strofa primă a poemului) şi participarea la suprasensul dogmatic; 2) acceptarea trăirii nemediate şi coborîrea în trup pentru cunoaşterea morţii". Poemul cuprinde înţelesuri adînci despre zbuciumul sufletesc şi neliniştea ce chinueşte spiritul tinerei generaţii de azi în căutarea unei noui concepţii despre lume şi viaţă.

Fluor D. Rădulescu, *Descătuşare.* (Eul actor şi Eul spectator). Cartea I: Sete. Roman. Craiova, Scrisul Romînesc. 307 pg. 70 lei.

Autorul ne făgădueşte încă două cărti: „Incătuşare" şi „Zbateri", cari la un loc vor forma opera completă. Despre cartea I-a, ce o avem în faţa noastră, am citit şi laude excesive şi scurte notiţe îngăduitoare. Noi zicem: e o carte sinceră, tinerească, oglindind bucurii şi dureri ale unei fiinţe care încearcă să se înţeleagă pe sine şi să desprindă din micile amănunte ale vieţii, din ritmul emoţiilor trezite în contact cu oamenii şi natura un înţeles mai adînc. Acest „Eu" prins în vîltoarea vieţii şi înfruntînd vijeliile ei poate deveni poet, filozof, dar şi — scriitor de dragul scrisului, dacă „marea zguduire" nu-i va desvălui taina creării artistice.

Almanahul ziarului „Romînia Creştină", întocmit de *Sergiu Florescu.* 1936. Chişinău, str. Regele Ferdinand I No. 81, 128 pg. — 40 lei. — In lupta ce se dă în Basarabia pentru afirmarea şi apărarea Romînismului împotriva streinilor cotropotori, ziarul „Romînia Creştină" cheamă mereu şi stăruitor la închegarea unei armate de legionari hotărîţi să apere cu orice jertfă pămîntul scump. Almanahul, pe lîngă partea calendaristică cu îngrijire compusă, cuprinde aproape toate cîntecele legionare, dă fotografii luate în diferitele tabere de muncă, precum şi alte poezii şi articole pline de îndemnuri spre muncă şi jertfă pentru mîntuirea Neamului. Pe copertă, portretul Căpitanului.

Tr. Brăileanu.

REVISTA REVISTELOR.

Revista Mea. Cluj Anul I, No. 11—12. Revista Martei D. Rădulescu a împlinit un an de existenţă. Cînd a apărut primul număr al Revistei, cei mai binevoitori prieteni ai d-lui Kalmann Blumenfeld îi jurau o existenţă de 3 numere. În faţa greutăţilor pe cari toată lumea le recunoştea, înşişi conducătorii Revistei se declarau mulţumiţi dacă vor putea spinteca un an de greutăţi romîneşti şi de lovituri străine şi iată că acum se vede nevoită să treacă într'al doilea an de existenţă spre alte lupte şi spre alte victorii În N-rul acesta de Crăciun, colaborează d-nii Titus Malai, Ion I. Moţa, Mircea Streinul, Dan Rădulescu etc.

Minunat, fragmentul de roman din „Cadavre“, precum şi „Domnul Toma nu e de acord“, ale Martei D. Rădulescu. Se face un bilanţ politic-social al anului cum şi un mîndru bilanţ de sfîrşit de an. *George Macrin*

Iconar, I, 5 1936. Red. Cernăuţi str. Eminescu 15 (Liviu Rusu). Cuprinde: Ritmul generaţiilor în evoluţia artelor de *Tr. Brăileanu;* O noapte furtunoasă de Paul Constantinescu de *Liviu Rusu;* Generaţiile revoluţionare de *Pavel Costin Deleanu;* Dumitru Străchinaru de *Pană Verde;* Cronici de *Aurelian Ropceanu, Mircea Streinul* şi *Liviu Rusu.*

Cuvîntul Studenţesc. Anul X N rul 1 (Ianuarie 1936). Bucureşti, Calea Plevnei No. 11 bis. Cuprinsul: *Gh. Furdui,* Şi pe pămînt pace; Preot *Grig. Cristescu,* Gînduri creştine; *I. Moţa,* Măsura creştinătăţii noastre; *Puiu Gîrcineanu,* Drumul anului 1936; *Alex. Cantacuzino,* Cronica externă. Viaţa Studenţească. Informaţii.

Revista de Pedagogie. Director: *C. Narly.* Cernăuţi, str. Spiru Haret 2. An. V, 1936, Caetul IV cuprinde: *Peter Petersen*-Jena, Dela metodică la pedagogia învăţămîntului; *Traian Brăileanu,* Scepticismul în pedagogie şi Şcoala naţională; *Gr. Raţiu,* Metoda specială a limbii latine; *S. Rell,* Mitropolitul Silvestru Morariu ca pedagog social religios al Bucovinei; *Dimitrie Rusceac,* Gîndirea surdo-muţilor. *P. N. Apolzan,* Şcoala şi satul; *C. Popescu,* Studiul individualităţii în şcoala primară. *C. Narly,* Discursul de recepţie la Academia Romînă a d lui I. Petrovici, cu răspunsul d lui Rădulescu-Motru. Cărţi. Reviste.

Rînduiala. Arhivă de gînd şi faptă romînească. Bucureşti II, Puţul cu plopi 9. Apare de patru ori pe an. Abon.: 200 pe an. Redacţia revistei: *Dumitru C. Amzăr, Ernest Bernea, Ion I. Ionica; Ion Samarineanu.* Din această excelentă revistă au apărut pînă acuma trei numere, fiecare număr 120 pagini, format 25/16 cm. Notez dimensiunile pentru a da o idee cel puţin despre bogăţia cantitativă a revistei, deoarece dimensiunile noastre nu ne îngăduesc să ne ocupăm mai pe larg, aşa cum s'ar cuveni, de bo-

găția calitativă, în orice privință mai presus de orice laudă, a revistei: studii temeinice din domeniul filosofiei, sociologiei, economiei politice, de istorie politică și cultură, recenzii variate și judicioase etc., pe scurt o fîntînă adîncă de înțelepciune.

Convorbiri literare. Director: *Al. Tzigara-Samurcaș.* București, str. Wilson 1 An. 68 (1935) N-rele 9—12. Din sumar: *Regina Maria,* Poeme în proză; *Ion Pillat,* Stella Maris; *Const. Stelian,* Sensul unei Coroane; *Nicolae Petrescu,* Regina Maria și Războiul; *Victor Odobeștianu,* Simbolul în literatura Reginei Maria; *Al. Tzigara-Samurcaș,* Regina-Artistă; *Radu Gyr,* Arnota (versuri) etc. Idei, fapte, oameni. Cronică. Cărți. Reviste.

Revista Asociației Corpului didactic medico-pedagogic din Romînia. Redactor *Dim. D. Scorpan.* Cernăuți, str. Aviator Gagea 4. Tipografia Institutului de orbi și surdo-muți „Regina Maria". An. V, No. 7—10. 1935. Sumarul: Scăderi ce trebuesc înlăturate, de *D. D. Scorpan*; Anteproiect de Programă analitică pentru școlile de surdo-muți, de *Ion Ciorănescu*; Programă analitică pentru școlile de orbi, de *Gh. Halarevici*; Schiță de programă analitică pentru școlile de surdo-muți, de *Dim. Rușceac.* Recenzii. Informații.

Revue Internationale de Sociologie. Dir.: *Émile Lasbax.* No. XI—XII, Nov.—Dec. 1935. La articole: O dare de seamă sumară despre lucrările Congresului al XII-lea internațional de Sociologie, ținut la Bruxelles în zilele de 25—29 August 1935; *D-l G. L. Duprat* continuă cu publicarea „Schiței unui tratat de Sociologie"; prof. *E. Chalupny* (Praga) scrie despre „Sociologia dinamică"; iar prof. *Daniel Warnotte* (Bruxelles) despre „Documentarea socială și supraproducția periodicelor". La Note și Discuții: *E. P. Kovalevsky,* Familia și-a trăit oare traiul? (La famille a-t-elle vecu?). La Cronică, o dare de seamă asupra „Activității Institutului Social Romîn".

Am mai primit la redacție: **Acțiunea Romînă,** București, Bulev. Lascăr Catargiu 9 bis (cu interesante „Note" de *Dr. V. Trifu)*; **Romînia Creștină,** Dir.: *Sergiu Florescu,* Chișinău, str. Regele Ferdinand No. 81; **Ideea Națională,** Dir.: *N. N. Manolescu,* Buzău, str. Nae Stănescu 49; **Chemarea,** Dir.: *Laur Preda;* Iași, str. Sărărie 185; **Macedonia** (Revistă de Cultură și Luptă naționalistă), Dir.: *Dr. Naum Nance,* Prim-Redactor: *Nic. Manoliu,* București, str. Academiei 2; **Tinerețea** (Revista tineretului romîn de pretutindeni), *N. Sterescu,* București II, Parcul Delavrancea, Aleea A No 6.